



Oppgave i PT 501 Menighetsbygging

Av Joachim Hodne

Godkjent oppgaveordlyd:

På hvilken måte presenterer dokumentet «NLM 2020» seg som å være i kontinuitet og/eller i brudd med Misjonssambandets selvforståelse?

Fjellhaug Internasjonale Høgskole

Høst 2021



1 Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Norsk Luthersk Misjonssamband ble etablert som en misjonsorganisasjon for å nå ut til Kina med evangeliet om Jesus Kristus. Gjennom 130 års historie har det stadig skjedd endringer i Misjonssambandet, og organisasjonen er fremdeles i endring. I 1998 kom Hovedstyret i Misjonssambandet med en uttalelse om organisasjonens plass i det fremtidige kirkebildet, som lenge hadde hvilt på den tidligere generalsekretær Ludvig Hopes spiritualistiske kirkesyn, uten særlig bearbeidelse; «Er det Hopes modell som også i fremtiden skal være våre arbeidsmodell? Det er ikke selvsagt at det skal være slik. Vi må ikke henfalle til bare å repetere gamle paroler uten å finne veier som tjener evangeliet i vår tid».¹ I 1999 fulgte Sverre Bøe opp med en observasjon over ungdommers mangelfulle syn på menighet i Misjonssambandet, og han oppfordret lesere av NLM-bladet *Utsyn* til «å begynne å tenke menighet».²

I 2015 ble NLM Trossamfunn opprettet, og i september 2020 kom dokumentet «Menighetstenkning og organisasjonsstruktur i NLM – en tilredning til rådsmøtet fra NLMs hovedstyre». For enkelthets skyld har jeg valgt å heretter kalle dette dokumentet «NLM 2020»,³ også i oppgavens problemstilling.

Dette dokumentet er et foreløpig forslag til nettopp hvordan menighetstenkning og organisasjonsstrukturen i Misjonssambandet bør være framover. Tarjei Gilje i avisen Dagen, skriver følgende om dokumentet: «I historisk perspektiv er det store endringer vi snakker om her».⁴ Hvordan er NLM 2020s selvforståelse når det gjelder dette? Presenterer dokumentet endringene som store brudd med Misjonssambandets historie, eller vektlegger de kontinuiteten i større grad? Disse er blant spørsmålene jeg ønsker å utforske i denne oppgaven.

I og med at dette er en oppgave i faget «menighetsbygging», kommer jeg til å fokusere særlig på den delen av NLM 2020 som handler om menighetstenkningen. Det er også delen om

¹ Vigilius 2004: 328

² Vigilius 2004: 329

³ Etter dette dokumentet kom ut i 2020, har Norsk Luthersk Misjonssamband endret kortversjon av navnet fra NLM til *Misjonssambandet*. Dermed vil også jeg bruke Misjonssambandet som kortnavn for organisasjonen, selv om jeg beholder forkortelsen NLM hvor det opprinnelig er brukt i sitater, og i kortformen for dokumentet *NLM 2020*.

⁴ Gilje 2021



organisasjonsstrukturen som blir særlig debattert, både av nevnte Gilje og i en egen nettside opprettet for å komme med innspill til NLM 2020.⁵

1.2 Problemstilling og framgangsmåte

Diskusjonen ovenfor har jeg formulert følgende problemstilling:

På hvilken måte presenterer dokumentet «NLM 2020» seg som å være i kontinuitet og/eller i brudd med Misjonssambandets selvforståelse?

For å svare på dette spørsmålet, vil jeg først presentere noe teoretisk bakteppe. I diskusjonen om NLM 2020s syn på Misjonssambandets selvforståelse, både tradisjonelt og i dag, trenger jeg noen definisjoner. Hva er egentlig tradisjon? Og på hvilken måte kan tradisjon videreføres på tvers av generasjoner? Denne diskusjonen vil også lede oss til et lite innblikk i dagens kirkelandskap i Norge, hvor ellipsemodellen vil være sentral.

Deretter vil jeg utforske NLM 2020, for å se hvordan det ser på seg selv i forhold til brudd/kontinuitet med egen historie. Dette vil være med i en drøfting i lys av den presenterte teorien. I samme drøfting, vil jeg også løfte fram andre synspunkt om menighetstenkning i Misjonssambandet.

2 Teori

2.1 Tradisjon, brudd og kontinuitet

For å kunne drøfte hvorvidt NLM2020 er et dokument i brudd og/eller kontinuitet med Misjonssambandets selvforståelse, må jeg først presentere hvilke definisjoner jeg bruker om tradisjon og kontinuitet. Som Robert Lilleaasen, i sitt studie av to norske menigheter gjennom sin doktoravhandling, velger jeg også å bruke Samuel Schefflers definisjon av tradisjon; “a set of beliefs, customs, teachings, values, practices, and procedures that is transmitted from generation to generation”.⁶ Lilleaasen viser også til at Scheffler påpeker at det finnes en løsere definisjon av en tradisjon, som gjør at den ikke trenger å gå over flere generasjoner, men likevel regnes som en

⁵ <https://struktur.nlmgf.no>

⁶ Scheffler, i Lilleaasen 2018: 198



tradisjon. Misjonssambandet har eksistert i 130 år, og dermed vil den første og snevreste definisjonen være mest treffende for min problemstilling. En annen religions sosiolog har pekt på viktigheten av å finne verdien som ligger bak i tradisjonen. Hvilke verdier ønskes å videreformidles? Disse spørsmålene er hensiktsmessige i videre forhandlinger/«negotiations» om hvordan tradisjoner best videreformidles. Når opprinnelig praksis ikke lenger samsvarer med behovet som finnes, må det en videreutvikling til, mener Roger Finke.

“What was the important thing with that tradition? This question leads to what Roger Finke has outlined as “core values” and “innovation”. Finke has pointed out “that religious organizations are faced with two seemingly contradictory goals: (1) guarding core religious beliefs and practices that are held as timeless and (2) generating innovations for local congregations adapting to a changing world”.”.⁷

Gjennom dette får vi en forståelse av tradisjoner og kjerneverdier må både bli tatt vare på, men også være i videreutvikling for å tilpasse seg en *endrende verden*. Derfor må først se på sentrale trekk i utviklingen av det norske kirkelandskapet, for å kunne drøfte Misjonssambandets nye menighetstenkning.

2.2 Det norske kirkelandskapet – oppløsning av ellipsemodellen?

2.2.1 Harald Hegstad: Tendenser i 1999

Misjonssambandet har vært en stor aktør i bedehusbevegelsen i Norge. Harald Hegstad, professor i systematisk teologi ved MF Vitenskapelig Høyskole, har skildret hvordan norsk kirkeliv har beskrevet forholdet mellom bedehusbevegelsen og Den Norske Kirke, DNK, gjennom en ellipsemodell.⁸ På samme måte som den geometriske figuren har to brennpunkt, har også kirkelivet hatt det. Den lavkirkelige bedehusbevegelsen som det ene brennpunktet, og stats- eller folkekirken som det andre. Presten var den som stod for formidlingen av nådemidlene i DNK, mens lekfolket tok frivillig initiativ på bedehusene og organiserte seg i foreninger. På bedehusene var det fokus på å samle inn penger,

⁷ Lilleaasen 2018: 250

⁸ Hegstad 1999: 75



gjennom kollekt og basarer, som kunne brukes i misjonsarbeid i både inn- og utland. Et annet fokus var vekkelsesforkynnelsen, med kallet til omvendelse.⁹

Til tider har ellipsemodellen, og samarbeidet mellom kirke og bedehus, hatt en «relativt fredelig sameksistens» ifølge Hegstad.¹⁰ Andre ganger har det vært mer krevende, f.eks. i spørsmålet om «fri nattverd» og konsekvensene av «Calmeyergatelinjen».¹¹ Videre peker Hegstad på at det finnes strukturendringer fra samfunnet, kirken og bedehusene, som gjør at ellipsemodellen svekkes.¹² Vekkelsesforkynnelsen blir vanskeligere fordi samfunnet har mindre kristendomskunnskap enn før, og *vekkelseskristendommen* har forskjøvet seg til en *oppdragelseskristendom*. En sentralisering og urbanisering har ført til at mange bedehus i bygde-Norge er overflødige, og mange misjonsorganisasjoner har gjort det vanskelig å orientere seg. Kanskje det poenget Hegstad trakk frem som skulle vise seg å ha størst betydning i årene som kom, er opplevelsen av ellipsemodellen som en «unødvendig dobbeltkjøring», hvor både kirke og bedehus opplevdes som noe halvveis i forhold til et bibelsk menighetsbegrep.¹³

Hegstad påpeker at svekkelsen av ellipsemodellen foreløpig bare er tendenser, og at det kan skje endringer som fører til at ellipsemodellens fortsetter å være hovedmønster i kirkelandskapet. Om tendensene vedvarer derimot, vil misjonsorganisasjonene stå ovenfor et valg om hvilken retning de vil styre sine fellesskap til å gå i. Man kan enten bli «mer menighet», gjennom å utvikle klarere menighetstrekk eller «mindre menighet», ved å tone ned sine menighetslignende trekk.¹⁴

2.2.2 Robert Lilleaasen: Tendenser i 2017

Nesten to tiår etter Hegstad, skrev også Robert Lilleaasen en artikkel om dette temaet. Dermed viser han at Hegstads skisse mot oppløsning av ellipsemodellen fortsatt lever, og har vært i utvikling siden 1999. Han mener at ellipsemodellen fremdeles er i oppløsning, og at det kan ha skjedd på grunn av større forskjeller og flere likheter mellom DNK og bedehusbevegelsen.¹⁵ Økte forskjeller finner man i teologien; det blir større avstand i konservativ – liberal dikotomien. Samtidig er det i dag flere

⁹ Hegstad 1999: 80–81

¹⁰ Hegstad 1999: 87

¹¹ Hegstad 1999: 84–85

¹² Hegstad 1999: 92–98

¹³ Hegstad 1999: 97–98

¹⁴ Hegstad 1999: 98–99

¹⁵ Lilleaasen 2017: 49



likheter enn før, når det gjelder praksis og aktiviteter; aktivitetstilbudene i DNK og bedehusene har gått fra å være supplerende til å være konkurrerende.¹⁶ To konkrete endringer vi har sett, er at DNK har gått fra å være en statskirke til en folkekirke, og flere lavkirkelige organisasjoner etablerer trossamfunn.¹⁷

Lilleaasen følger opp tråden hvor Hegstad avsluttet; om ikke ellipsemodellen styrkes igjen, må misjonsorganisasjonenes fellesskap enten bli *mer* eller *mindre* menighet. Han mener at praksisen i bedehusbevegelsen har gått i retning av «mer menighet».¹⁸ Dette ser vi blant annet i at de opererer i samme marked som DNK, og at de tilbyr mer av det samme som DNK, deriblant dåp og konfirmasjon. Bakgrunnen er altså ikke bare å finne i teologiske forskjeller, men i endret praksis på bedehuset; «Man døper i bedehusforsamlingene, ikke i protest mot en liberal folkekirke, men fordi man forstår eller opplever dette bedehusfellesskapet som sin menighetstilknytning, og man har et ønske om å få «alt under ett tak»».¹⁹ Går praksisen i retning av mer menighet, vil det også implisere endringer i teologien.

Med en slik likedanningsbevegelse, viser Lilleaasen at ellipsemodellen er i oppløsning, og at det endrer bedehusbevegelsens selvforståelse. Lilleaasen knytter utviklingen i det norske kirkelandskapet til antropologen Roy Rappaport sin studie om endringer i religiøse organisasjoner. Der er evolusjonsspråket brukt for å forklare at det av og til er nødvendige tilpasninger som kreves for å kunne overleve. Da er man nødt til å finne ut hva kjerneverdiene i tradisjonene er, slik at man kan gjøre justeringer på det som egentlig ikke er så viktig i organisasjonen. Lilleaasen tenker seg ut en mulig hypotese, hvor de lavkirkelige organisasjonen har to muligheter: tilpasse seg den nye konteksten og bli frikirker, eller dø ut på grunn av mangel av tilpasningsevne. «I begge tilfeller vil det lavkirkelige, sli det har fungert i Norge i mer enn hundre år, forsvinne».²⁰

Ut ifra denne argumentasjonen, er det nærliggende å tenke at Misjonssambandet trenger en ny strategi og tenkning rundt menigheter. Det ser også ut til at Misjonssambandet selv har gjort seg lignende tanker, i og med at de ønsker å tenke nytt om menigheter. Det er i denne forbindelse NLM Trossamfunn ble stiftet i 2015, og dokumentet NLM 2020 følger opp tematikken.

¹⁶ Lilleaasen 2017: 50–51

¹⁷ Lilleaasen 2017: 50

¹⁸ Lilleaasen 2017: 54

¹⁹ Lilleaasen 2017: 55

²⁰ Lilleaasen 2017: 53–54



3 Redegjørelse – NLM 2020s eget perspektiv

3.1 Hva er NLM 2020?

Dokumentet med navn «Menighetstenkning og organisasjonsstruktur i NLM – En utredning til rådsmøtet fra NLMs hovedstyre, September 2020», inneholder et forslag om omstrukturering av Misjonssambandet. Forslaget tar for seg hvordan Misjonssambandet kan organisere seg på menighetsplan, regionalt og nasjonalt, og hvordan tilsynet av de ulike leddene bør ivretas.

Innledningen til dette forslaget gjøres grundig, gjennom en diskusjon under overskriften «hva er kirke?». Her løftes det frem hva det Nye Testamente sier om hva kirken er, samt hva den lutherske bekjennelsen sier. Deretter følger en kort presentasjon i Misjonssambandets historie og deres tidligere menighetstenkning. Særlig denne historiske delen vil være aktuell i denne oppgaven, i forsøk på å analysere NLM 2020s egen forståelse av hvordan de nye forslagene forholder seg til tidligere tradisjon.

Et av de mer omfattende tiltakene som er foreslått, er å avvikle dagens hovedstyre og rådsmøte og heller opprette et sentralstyre og et tilsynsråd som årlig kaller inn til tilsynssynode.²¹ Disse spørsmålene er både mye debattert, og handler i stor grad om Misjonssambandets organisasjonsstruktur og ikke menighetstenkning. Jeg vil derfor ikke si mer om denne saken i løpet av oppgaven.

3.2 Litt om Misjonssambandets historie

NLM 2020 bruker en del tid på å beskrive Misjonssambandets historie, og da særlig som en del av vekkelsens folk i lekmannsbevegelsen. Forkynnelsen som førte til bedehusbevegelsen var radikal, og tok oppgjør med tanken om at å være døpt samsvarte med å være frelst. Gjenfødelsen kommer gjennom den personlige omvendelsen, og det ble den nye skillelinjen mellom frelst/ufrelst.²² I og med at det bare er Gud som kjenner hjertene, og den personlige omvendelse er noe som er mye

²¹ NLMs hovedstyre 2020: 14, 22

²² NLMs hovedstyre 2020: 11



vanskeligere å måle/registrere enn dåp, ble også fokuset på at den egentlige kirken er *usynlig* delvis vektlagt blant vekkelseskristne.²³

På bedehuset var det rom for bruk av frie nådegaver, noe som det ikke var like mye rom for i Den norske kirke hvor «presteskap og liturgi har passivisert lekfolket».²⁴ Selv om lekfolket opplevde at de fikk bruke sine nådegaver i større grad på bedehuset enn i DNK, var ikke målet å ta avstand fra DNK. Det var heller et mål om å ha ett annet sted å gå i tillegg til stats-/folkekirken. «NLM og bedehusene ... overlot til den norske statskirken å ta seg av kasualia (dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser). På bedehuset samlet lekfolket seg til Guds ord og fri nattverd og utfoldet et tydelig misjonsengasjement».²⁵

Som vist tidligere, har både Hegstad (1999) og Lilleaasen (2017) argumentert for at ellipsemodellen i norsk kirkeliv har blitt svekket betraktelig, og er i oppløsning. Endringene i kirkelandskapet blir også presentert i NLM 2020, som bakgrunn for ønsket om å tydeliggjøre menighetstenkningen i Misjonssambandet. Det løftes fram fire impulser som er med å begrunne dette.²⁶ Særlig viktig for drøftingen i denne oppgaven, er at de vektlegger et behov for å ta større avstand til DNK, samtidig som man opplever et behov innenfra om å fa alt under ett tak.

Siste setning før redegjørelsen av dokumentets forslag til endringer er følgende: «For stadig flere med tilknytning til NLM utgjør misjonsfellesskapet medlemmenes primære, og kanskje eneste, åndelige hjem».²⁷ Denne avslutningen, og innledningen til den kommende redegjørelsen, ser ut til å være en viktig motivasjon for en ny menighetstenkning.

3.3 Eksempler på NLM 2020s forslag til endringer

Bakgrunnen for endringsforslagene legger til grunn at NLM 2020 ønsker å ta steg i retning av å bli «mer menighet». I det følgende skal vi se på noen eksempler fra dokumentet av konkrete endringer som tyder på at det er tilfellet.

²³ NLMs hovedstyre 2020: 6

²⁴ NLMs hovedstyre 2020: 7

²⁵ NLMs hovedstyre 2020: 12

²⁶ NLMs hovedstyre 2020: 13

²⁷ NLMs hovedstyre 2020: 13



En av endringene NLM 2020 ønsker å se i menighetene, er terminologi. Ordet «pastor» brukes i stedet for forsamlingsleder, og «menighet» brukes i stedet for forsamling i dokumentet.²⁸ Dette viser en tydelig og bevisst endring fra den tidligere bruken av «sekulære foreningsuttrykk».²⁹ Det har delvis vært for å markere at en ikke har forstått seg selv som et kirkesamfunn med menigheter, et behov som ikke virker å være til stede lenger.

I sammenheng med dannelsen av menigheter, sies det også at «en kristen [hører] hjemme i en menighet» og «det bibelske perspektivet om at *kristenliv er menighetsliv*».³⁰ NLM 2020 viser til at Misjonssambandets menigheter er det primære eller eneste åndelige hjemmet for stadig flere mennesker, og det brukes også som argument for at man bør tilby kasualia gjennom Misjonssambandet.³¹

NLM 2020 viser også til etableringen av tilsynslinje, med tilsynsråd på lokale, regionale og nasjonale nivåer, som en endring fra tidligere struktur.³² Tilsyn har vært delvis praktisert, med eldsteråd i enkelte lokale forsamlinger, og et Hovedstyre som rådfører seg med Rådsmøtet på nasjonalt nivå.

I tillegg er det et økt fokus på ansatte i menigheten, f.eks. pastorer. Dette kan synes å være i brudd med tidligere frivillighet som har vært sentral i Misjonssambandets arbeid. Selv om denne oppgaven primært handler om menighetstenkningen i NLM 2020, er det også verdt å merke seg hvilke organisatoriske utfordringer/forandringer i menighetstenkningen vil gi. Det gjør også NLM 2020, ved å påpeke at denne nye menighetstenkningen vil trenge flere ressurser. Ansetter man pastorer i menigheten, fremfor å belage seg på frivillige, sier det seg selv at en større andel av pengene i Misjonssambandet må brukes på å lønne de ansatte. Her nøyer NLM 2020 seg med å komme med mulige forslag til hvordan det kan løses best mulig, f.eks. gjennom at ansatte i forkynner- og områdearbeid bør ha deler av sin stilling i en menighet. «NLM må følge med på utviklingen og bør utarbeide retningslinjer for ressursbruk av innsamlede midler i fellesskap og menigheter i egen lokal virksomhet»,³³ sies det. 40 % foreslås som andel av innsamlede midler som kan brukes i egen lokal virksomhet.

²⁸ NLMs hovedstyre 2020: 13

²⁹ NLMs hovedstyre 2020: 8

³⁰ NLMs hovedstyre 2020: 7. Kursivert av meg.

³¹ NLMs hovedstyre 2020: 28

³² NLMs hovedstyre 2020: 14–15, 17–19, 21–24

³³ NLMs hovedstyre 2020: 30



3.4 Kontinuitet i NLM 2020

Alle de endringene nevnt ovenfor er eksempler på hva NLM 2020 ønsker i menighetstenkningen framover. Tilsynelatende kan dette se ut som at det er store brudd med Misjonssambandets tidligere tradisjon som misjonsorganisasjon. Særlig dreiningen mot «mer menighet» og retningen mot å bli en frikirke kan oppleves som dramatiske endringer. Men hvordan løfter NLM 2020 fram kontinuiteten med Misjonssambandet i de foreslåtte endringene?

I følge NLM 2020, forsøkes flere av de historiske kjennetegnene til Misjonssambandet å ivaretas i den nye menighetstenkningen. F.eks. skriver hovedstyret om nådegavenes plass, at «NLM har alltid ønsket å være en nådegavebasert bevegelse. Det ønsker vi fremdeles å være, også om mange foreninger gradvis omdannes til forsamlinger og menigheter».³⁴ Bakgrunnen er ikke lenger at presteskaper og liturgien i DNK passiviserer lekfolket, men man ønsker likevel ikke å gjøre det samme i sine menigheter. De skriver at de ønsker å ha noen faste tjenester, uten at det skal passivere resten av menigheten, men at også menigheten skal få finne sin plass til å tjene. Dette begrunnes med at det Nye Testamentet heller ikke ser ut til å se på faste tjenester og nådegavene som noen motsetninger.³⁵ Likevel ønsker de å ha noen faste tjenester, men forsøker å se dette som i en kontinuitet med tidligere måte å ansette omreisende forkynnere på: «forkynnergavene ble prøvd før de ble satt i faste predikantoppdrag».³⁶

Forkynnelsen har vært sentrale i møtene på bedehusene, og NLM 2020 omtaler dette med positivitet: «Det har gitt oss et verdifullt særpreg av Ordets kirke».³⁷ Man får ikke et inntrykk av at dette ønskes å legges bort, selv om hovedstyret er tydelige på at de ønsker å gi mer rom for de andre sidene av menighetslivet.

Det er også tydelig at NLM 2020 ser seg selv i kontinuitet med den tidligere teologiske profil i Misjonssambandet, også i det betente spørsmålet om tjenestedelingsprinsippet. Selv om de ønsker å invitere kvinner inn i det øverste styret, kalt *sentralstyret*, mener de at tjenestedelingsprinsippet opprettholdes ved at det blir opprettet et annet tilsynssystem bestående av menn.

³⁴ NLMs hovedstyre 2020: 7–8

³⁵ NLMs hovedstyre 2020: 8

³⁶ NLMs hovedstyre 2020: 12

³⁷ NLMs hovedstyre 2020: 7



Det påpekes at det bevisste og strategiske arbeidet for å etablere menigheter i Misjonssambandet, fører til et «behov for å gjennomtenke forholdet mellom faste tjenester og forvaltninger av «frie» nådegaver i menighetene».³⁸ Det argumenteres for at noen tjenester bør være faste, særlig ved menighetsledelse, nådemiddelforvaltning, trosopplæring og undervisning. Da sikrer man bedre at medlemmene av menigheten får dekt sine åndelige behov, fra fødsel til død, og at det er synlig hvem som har de ulike ansvarsene i menigheten. Videre listes det opp mange tjenester hvor man ønsker at kristne med ulike nådegaver bruker de, i bl.a. møteledelse, omsorgs- og bønnetjenester, forkynnelse, og barne- og ungdomsarbeid. Gjennom alt dette ser vi at NLM 2020, selv om det er en del av en tydelig strategi om å satse på menigheter og flere faste tjenester, ikke stenger for lekfolk og kristnes bruk av sine nådegaver. Derimot oppmuntres det til frivillighet, samtidig som det også oppmuntres til å ha noen i faste tjenester. «Ansatte skal legge til rette for et bredt engasjement der det gis rom for et mangfold av mennesker med ulike nådegaver som kan tjene Gud og hverandre».³⁹

4 Drøfting: NLM 2020 i lys av presentert teori

I teorien jeg presenterte i kap. 2, var det særlig to ulike aspekt som la grunnlaget for analysen i denne besvarelsen. Det første handlet om hva tradisjon er, og hvordan det kan videreføres gjennom å endres. For å finne ut av hvordan tradisjonen best mulig kan videreføres, er det viktig å finne *kjerneverdiene*. Fokuset må være å videreføre disse. Det andre, handler om å være klar over den konteksten man lever i – det er den konteksten tradisjonen skal utvikles innen.

I dette kapitlet vil jeg drøfte om NLM 2020 har lyktes i disse to punktene: Videreføres Misjonssambandets kjerneverdier, og er endringene i takt med konteksten i det norske kirkelandskapet? Denne gangen vil jeg begynne med andre del av spørsmålet; konteksten.

4.1 Misjonssambandet uten ellipsemodell

4.1.1 En positiv utvikling mot «alt under ett tak»

Både Hegstad, Lilleaasen og NLM 2020 har antydnet at ellipsemodellen svekkes/er i oppløsning. Hegstad og Lilleaasen har tydeliggjort og argumentert for dette eksplisitt, mens NLM 2020 har vist det samme gjennom å presentere bakgrunnen for sine nye tanker. Ellipsemodellen nevnes ikke, men

³⁸ NLMs hovedstyre 2020: 19

³⁹ NLMs hovedstyre 2020: 30



mange av de samme grunnene til oppløsning av ellipsemodellen nevnes som begrunnelse for at Misjonssambandets hovedstyre nå har kommet med et forslag til ny menighetstenkning.

Det generelle inntrykket NLM 2020 gir, er at det tydeliggjør hvordan Misjonssambandet faktisk tenker om menigheter. Det virker å være et godt steg i den retning Hegstad har pekt på som et alternativ; «mer menighet», og som også Sverre Bøe etterlyste i sitt innlegg i Utsyn i 1999. Lilleaasen argumenterte for at det steget allerede hadde skjedd i praksis, men at teologien bak praksisen henger litt etter. I forhold til Lilleaasens hypotese med en todelt utvei for de lavkirkelige organisasjonene (død eller tilpasning til frikirke), virker det definitivt som Misjonssambandet har gått for tilpasning og er i ferd med å utvikle seg til å bli en frikirke.

I det følgende vil jeg presentere noen av endringene NLM 2020 presenterer, hvor ellipsemodellen ikke lenger er sentral i deres menighetstenkning. Dette har også delvis blitt gjort i kap. 3, så her gjøres det kort og i forbindelse med teorien i kap. 2.

For det første endrer NLM 2020 på sin begrepsbruk i menighetene. Det fører til at det blir et tydeligere skille mellom DNK og misjonssambandet, når noen av begrepene kommer til å ligne. Man mister dermed «en viktig forutsetning for en relativt fredelig sameksistens»,⁴⁰ slik Hegstad forklarte om ulik begrepsbruk innad i ellipsemodellen, og tydeliggjør skillet mellom Misjonssambandet og DNK.

Formuleringene om at en kristen hører hjemme i en menighet kobles sammen med fokuset på at en menighet må ta i bruk andre sidere av menighetslivet; kasualier, diakoni og misjon. Gjennom dette, vil det uttrykte behovet om å få «alt under ett tak» bli mer dekt.

4.1.2 utfordringer knyttet til endringene?

Vigilius beskrev den tidligere selvforståelsen av Misjonssambandet slik: «NLM's kirkelige selvforståelse og arbeidsstrategi er nært knyttet til organisasjonsens status som ydremissionsselskab».⁴¹ Bakgrunnen Misjonssambandet har som en sterk ytre misjonsorganisasjon, vil også være med å prege hvordan den nye menighetstenkningen tas imot. At store deler av de

⁴⁰ Hegstad 1999: 87

⁴¹ Vigilius 2004: 324



innsamlede pengene har gått til ytremisjon historisk sett, sannsynliggjør at å øke ressursbruken på noe som tidligere har vært gjort på frivillig basis, kan bli mottatt med skepsis.

I den forbindelse vil det være naturlig å spørre om dette faktisk er en reell todelt utvei, eller om Lilleaasens mulige hypotese bare forblir en mulig hypotese. Er det ikke en mulighet at Misjonssambandet kan fortsette som en lavkirkelig organisasjon, med sin høyeste kjerneverdi som ytremisjonsselskap? Det var stemmer som talte i den retning da tematikken dukket opp i årtusenskiftet, delvis på grunn av at Ludvig Hopes kirkesyn hadde blitt videreført uten særlig bearbeidelse fram til da.⁴² Hopes bok, «Kyrkja og Guds folk», har lenge vært et referansepunkt for Misjonssambandets ekklesiologi. I løpet av boka kommer det tydelig frem at Hope har stor tro på et samarbeid mellom statskirken og lekfolket. Statskirken har gjort en god jobb med «å samle ved», det vil si forkynne og undervise om kristendommen til folket, men de trengte lekfolket for å skape ild, ekte liv. Hope gjorde altså et stort poeng ut av at for mye organisering førte til dårligere forkynnelse. «Det er mi tru at denne avvegen er det «lovparagraf-kyrkjene» har komme inn på. Og dersom det frie lekmannsarbeidet vert for mykje gripe av organisasjonstrongen, vil det gå same vegen også med det».⁴³ Kanskje kan man fortsette å være som før, uten å *dø ut* en stund til. Et alternativt utfall av det, kan være at tendensen Sverre Bøe oppdaget i 1999 forsterkes igjen, og gjøre at en lavkirkelig organisasjon som ikke blir *mer menighet* vil miste den kommende ungdomsgenerasjonen.⁴⁴

Det ser også ut til at denne tankegangen fra Hope fremdeles er relevant for noen. På rådsmøtet i Misjonssambandet i oktober 2021, var det én som stemte imot forslaget om å støtte hovedtrekkene i NLM 2020s teologiske gjennomgang på rådsmøtet. Han forklarer på en nettside opprettet for debatt rundt NLM 2020,: «Årsaken til at jeg valgte å ikke stemme for, er en uro for at det peker ut en mer frikirkelig kurs».⁴⁵ Mye av det teologiske innholdet var han enig, men det var den frikirkelige kursen han var uenig i. Det er ikke usannsynlig at det er flere enn han med samme tankegang innad i Misjonssambandet.

Om jeg selv skal ta stilling til dette, må jeg si at argumentene for hvordan ellipsemodellen oppløses veier tungt. Om det ikke er mulig med en ellipsemodell lenger, noe som begynner å se ganske vanskelig ut, mister også Hope sine argumenter slagkraft. Bibelen forteller, som NLM 2020 har nevnt,

⁴² Vigilius 2004: 324–325

⁴³ Hope 1923: 76–77

⁴⁴ Vigilius 2004: 329

⁴⁵ Sandvik 2021. Innlegget hans ble først publisert på hans egen blogg, <https://blogg-ove.blogspot.com>.



en god del om hva et kristenliv består av i menighetssammenheng. De som har «Misjonssambandet som sitt eneste åndelige hjem», bør være viss på at der får de det de trenger av åndelig føde.

4.2 Kontinuitet eller brudd?

Overskriften stiller et viktig spørsmål. Det ser ut til at NLM 2020 er med å styre Misjonssambandet i en mer frikirkelig retning, fordi konteksten i det kirkelige landskapet i Norge krever det. Men hva gjør egentlig dette med Misjonssambandets tradisjon? Mister de seg selv, i forsøket på å følge med i verdens utvikling?

For å finne noen svar på dette, må vi tilbake til Scheffler og Finke. Presenterer NLM 2020 seg selv som en god videreføring av Misjonssambandets kjerneverdier gjennom den nye menighetstenkningen? Kan NLM 2020 være med på at Misjonssambandets tradisjon videreføres til kommende generasjoner?

Av åpenbare årsaker, ville det vært enklere å svare på de spørsmålene om NLM 2020 også brukte Schefflers og Finkes terminologi. NLM 2020 identifiserer ikke selv Misjonssambandets kjerneverdier eksplisitt. Likevel kan vi som lesere få et inntrykk av hva de ser på som kjerneverdiene, basert på hva de særlig vektlegger i dokumentet.

Dermed kan det se ut som at en tydelig kjerneverdi for Misjonssambandet er Bibelens veiledning. De første seks sidene av dokumentet inneholder mange bibelvers som viser hvordan Bibelen taler om den kristne kirken. I forlengelsen av dette kommer også bekjennelsesskriftenes innspill. Med et så grundig bibelsk bakteppe, blir det tydelig at Misjonssambandet ønsker å la seg veilede i hva Bibelen sier, også om ekklesiologi.

Som leser av NLM 2020, mener jeg også det er merkbart at Hovedstyret er bevisst på sine røtter som lekmannsbevegelse, hvor det har vært mye rom for frie nådegaver. Lekfolket var essensielle i oppstarten av Misjonssambandet, og NLM 2020 viser tydelig takknemlighet til det. Derfor gjøres det gjentatte ganger et poeng ut av at lekfolket ikke skal avløses, men at de nye ordningene skal være med å bygge opp under og legge til rette for frivillighet og frie vitnesbyrd i menighetene.



En tredje mulig kjerneverdi jeg har tolket fra NLM 2020 er *misjon*. Misjonsiveren i Misjonssambandet har vært stor gjennom hele deres historie, og NLM 2020 ønsker at det fortsatt skal være det. «NLM er en misjonsorganisasjon og må ha økonomi og personell til å bringe evangeliet til de minst nådde i verden»,⁴⁶ sies det på tampen av dokumentet. Det er med på å vise hvor Misjonssambandet har hatt, og fortsatt skal ha sitt store oppdrag og visjon «Verden for Kristus». Likevel er det bemerkelsesverdig at dette tas opp i avsnittet som handler om ressurser og organisatoriske utfordringer. Jeg får ikke inntrykk av at NLM 2020 bruker noe særlig tid på å snakke om hvordan menighetene skal styrke misjonsarbeidet. Dokumentet presenterer fire punkter om menighetens oppdrag, og i det finner man et fokus på at menigheten skal være utadrettet. Det henvises til at menigheten i Antiokia kalte og sendte Paulus og Barnabas på fellesskapets vegne, og det ivaretok kirkens misjonsansvar.⁴⁷ Jeg tror likevel det ville vært fordelaktig å gi en litt mer utfyllende beskrivelse av hvordan dette vil kunne se ut i praksis, særlig om jeg har rett i at misjon presenteres som en kjerneverdi i NLM 2020.

Uansett mener jeg at NLM 2020 presenterer kjerneverdier i Misjonssambandets tradisjon, og prøver å videreutvikle de til å passe inn i en ny kontekst.

5 Avslutning

I denne oppgaven har jeg vist hvordan kirkelandskapet i Norge er i endring, gjennom ellipsemodellens oppløsning. Det har ført til et valg for lavkirkelige organisasjoner; enten må de bli mer eller mindre menighet. Kanskje er valget enda mer drastisk også: enten bevege seg mot å bli en frikirke, eller dø ut. Uansett presenterer Misjonssambandets Hovedstyre et dokument, NLM 2020, med ny menighetstenkning og organisasjonsstruktur. Det viser at Misjonssambandet har tenkt å ta ellipsemodellens svekkelse på alvor, og forsøke å bli mer menighet. Det vil de gjøre gjennom å presentere et helhetlig kirkesyn, slik at de som har en Misjonssambands-menighet som sitt primære/eneste åndelige hjem, får samlet «alt under ett tak» der, og får det de trenger av åndelig føde og kasualia i sin menighet.

Jeg har også forsøkt å vise noen tydelige eksempler på endringer i Misjonssambandets menighetstenkning som blir presentert i NLM 2020. De endringene kan tilsynelatende virke store og fjerne fra Misjonssambandets tradisjon. Da jeg forsøkte å dedusere Misjonssambandets

⁴⁶ NLMs hovedstyre 2020: 30

⁴⁷ NLMs hovedstyre 2020: 14



kjerneverdier fra NLM 2020, fant jeg (1) ønsket om Bibelsk veiledning, (2) lekfolkets fri bruk av nådegaver, og (3) misjon. I følge Finke, og Rappaport, er det de religiøse organisasjonene som klarer å tilpasse sine kjerneverdier til samfunnet gjennom videreutvikling, som vil overleve. Selv om NLM 2020 ikke bruker de samme begrepene og definisjonene som Scheffler, Finke og Rappaport, så virker det likevel som de har forsøkt å bringe videre alle de tre kjerneverdiene jeg fant i NLM 2020. Den kjerneverdien jeg opplevde som minst formidlet, var misjon. Etter min mening kunne hovedstyret med fordel ha formidlet i litt større grad hvordan de tenker den nye menighetstenkningen også kan påvirke misjonsoppdraget på positive måter.

Jeg kan likevel konkludere med at det ser ut til at NLM 2020 presenterer endringene i den nye menighetstenkning til å være i kontinuitet med Misjonssambandets tidligere tradisjon. Ut i fra presentasjonen i dette dokumentet, ser ikke Misjonssambandets verdier og tradisjon ut til å stå i fare om dette dokumentet vedtas, særlig når det gjelder menighetstenkningen. Det som gjenstår å se er om Hegstads løsningsforslag om «mer menighet» er den som kommer til å fungere best i den nye konteksten med en oppløst ellipsemmodell i det norske kirkelivet. Ser Misjonssambandet etterhvert at «mer menighet» ikke fungerer, bør man igjen stoppe opp for å se hvilken kontekst man befinner seg i, og hvordan de best mulig kan formidle sin tradisjon og kjerneverdier inn i den nye konteksten.

6 Bibliografi

Gilje, T. (2021, oktober 21). Rådsmøte i en urolig tid for NLM. *Dagen*.

<https://www.dagen.no/meninger/radsmote-i-en-urolig-tid-for-nlm/>

Haraldsø, B. (1999). *Fagord i teologi og kristendomskunnskap*. Lunde.

Hegstad, H. (1999). *Kirke i forandring - Fellesskap, tilhørighet og mangfold i Den norske kirke*. Luther forlag.

Hegstad, H. (2009). *Den virkelige kirke - Bidrag til ekklesiologien*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.



Hope, L. (1923). *Kyrkja og Guds folk*. A/S Lunde & Co's forlag.

Lilleaasen, R. (2017). Likedanning i det norske kirkelandskap. *Tidsskrift for Praktisk Teologi*, 1, 48–57.

Lilleaasen, R. (2018). *Old Paths and New Ways: Negotiating Tradition and Relevance in Liturgy*. Peter Lang Inc.

NLMs hovedstyre. (2020). *Menighetstenkning og organisasjonsstruktur i NLM - En utredning til rådsmøtet fra NLMs hovedstyre*.

Norsk Luthersk Misjonssamband. (u.å.). *Vår organisering*. <https://nlm.no/om-oss2/var-organisering/>

Sandvik, O. (2021, november 8). *Et krevende rådsmøte*.

<https://struktur.nlmgf.no/2021/11/08/etkrevende-radsmote/>

Vigilius, M. (2004). *Kirke i kirken. Luthersk vækkelseskristendom - fra kirkelig bevægelse over organisation til kirkeligt opbrud* (Ph.d.-afhandling, bearbejdet udgave). LogosMedia.